

Sygn.akt III AUa 520/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Sławomir Bagiński

SA Teresa Suchcicka

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 grudnia 2017 r. w B.

sprawy z odwołania P. S. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie odpowiedzialności członka zarządu spółki za nieopłacone składki na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji wnioskodawcy P. S. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 24 maja 2017 r. sygn. akt IV U 257/17

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt. II oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z 10 stycznia 2017 r. w ten sposób, że odsetki za zwłokę od należności obciążających P. S. (1) z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych należne są do 23 września 2012 r.,

II. zmienia zaskarżony wyrok w pkt. III w ten sposób, że znosi wzajemnie koszty procesu pomiędzy stronami,

III. odstępuje od obciążania organu rentowego kosztami procesu P. S. (1) za II instancję.

SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Sławomir Bagiński

III AUa 520/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją nr (...) z dnia 10 stycznia 2017 r., na podstawie art. 108 § 1 w zw. z art. 116 § 1 i § 2 pkt 2 i 4 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa (tj. Dz.U. z 2015r., poz.613 z późn. zm.) w związku z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz.U. z 2016 r., poz. 963 z późn. zm.) stwierdził, że P. S. (1), jako prezes zarządu, ponosi solidarną odpowiedzialność za zobowiązania spółki (...) sp. z ograniczoną odpowiedzialnością w O. z tytułu nieopłaconych składek w łącznej kwocie 112 804,57 zł, w tym:

1) należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okres 12/2011 – 05/2012 w kwocie 76 046,32 zł, w tym należność główna w kwocie 51 333,32 zł, należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 10.01.2017 r. w kwocie 24 713,00 zł,

2) należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres 12/2011 r. – 05/2012 r. w łącznej kwocie 29 920,59 zł, w tym należność główna w kwocie 20 197,59 zł, należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 10.01.2017 r. w kwocie 9 723,00 zł,

3) należności z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres 12/2011 r. – 05/2012 r. w łącznej kwocie 6 837,66 zł, w tym należność główna w kwocie 4 645,66 zł, należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 10.01.2017 r. w kwocie 2 192,00 zł,

Odwołanie od powyższej decyzji złożył P. S. (1) wnosząc o jej zmianę i stwierdzenie, że wnioskodawca nie ponosi solidarnej odpowiedzialności za zobowiązania spółki z o.o. (...) w O., zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 24 V 2017 r. umorzył postępowanie w części dotyczącej odpowiedzialności wnioskodawcy P. S. (1) za zobowiązania (...) z o. o. w O. z tytułu nieopłaconych składek na:

- ubezpieczenia społeczne w kwocie 51 333, 32 zł

- ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 20 197, 59 zł

- Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w kwocie 4.645,66 zł,

w pozostałym zakresie oddalił odwołanie oraz zasądził od P. S. (1) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. kwotę 1 800 zł (tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Z ustaleń Sądu I-ej instancji wynika, że (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w O. zarejestrowana była w Sądzie Rejonowym w Olsztynie VIII Wydział Gospodarczy KRS pod numerem KRS (...).

P. S. (1) został powołany do pełnienia funkcji Prezesa zarządu trzeciej kadencji w dniu 12 czerwca 2010 r. na mocy Uchwały 7/2010 Zgromadzenia Wspólników Spółki (...) sp. z o.o.

Od 2010 r. spółka wykazywała stratę z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

Z dniem 29 lutego 2012 r. spółka zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej.

Postanowieniem z dnia 24 września 2012 r. Sądu Rejonowego w Olsztynie V Wydział Gospodarczy z dnia 24.09.2012 r., sygn. akt VGU 55/12 została ogłoszona upadłość (...) z ograniczoną odpowiedzialnością w O., obejmująca likwidację majątku dłużnika.

W postępowaniu upadłościowym ZUS zgłosił swoje wierzytelności w łącznej kwocie 184.097,94 zł. W sporządzonym planie podziału w postępowaniu upadłościowym ZUS otrzymał kwotę 16.000,00 zł. Postanowieniem z dnia 16.04.2015 r. Sąd Rejonowy w Olsztynie stwierdził zakończenie postępowania upadłościowego. W dniu 27.10.2015 r. nastąpiło wykreślenie spółki z KRS.

Spółka na dzień wydania zaskarżonej decyzji posiadała zadłużenie wobec ZUS z tytułu nieopłaconych składek w łącznej kwocie 112 804,57 zł, w tym:

1) należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne za okres 12/2011 – 05/2012 w kwocie 76 046,32 zł, w tym należność główna w kwocie 51 333,32 zł, należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 10.01.2017 r. w kwocie 24 713,00 zł,

2) należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres 12/2011 r. – 05/2012 r. w łącznej kwocie 29 920,59 zł, w tym należność główna w kwocie 20 197,59 zł, należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 10.01.2017 r. w kwocie 9 723,00 zł,

3) należności z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres 12/2011 r. – 05/2012 r. w łącznej kwocie 6 837,66 zł, w tym należność główna w kwocie 4 645,66 zł, należne odsetki za zwłokę naliczone na dzień 10.01.2017 r. w kwocie 2 192,00 zł,

Zawiadomieniem z dnia 23 września 2016 r. Oddział ZUS w O. poinformował P. S. (1) o wszczęciu postępowania wyjaśniającego w sprawie przeniesienia na prezesa zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (...) w O. odpowiedzialności za zaległości z tytułu nieopłaconych składek, zaś w dniu 10 stycznia 2017 r. wydał zaskarżoną decyzję.

Sąd Okręgowy wskazał, że początkowo spór toczył się w przedmiocie stwierdzenia odpowiedzialności wnioskodawcy za zobowiązania spółki, w której pełnił funkcję prezesa zarządu, za jej zobowiązania z tytułu nieuiszczonych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz składek na FP i FGŚP.

Odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe (składkowe) normuje ustawa z 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa (Dz.U. tekst jedn. 2017, poz. 201) zaś do tej ustawy odsyła przepis art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2016 poz. 963 ze zm.; w brzmieniu na dzień wydania decyzji). Stanowi on, że do należności z tytułu składek stosuje się odpowiednio: art. 12, art. 26, art. 29 § 1 i 2, art. 33, art. 33a, art. 33b, art. 38a, art. 51 § 1, art. 55, art. 59 § 1 pkt 1, 3, 4, 8 i 9, art. 60 § 1, art. 61 § 1, art. 62 § 1, 3 i 5, art. 62b § 1 pkt 2 i § 3, art. 72 § 1 pkt 1 i 4 i § 2, art. 73 § 1 pkt 1 i 5, art. 77b § 1 i 2, art. 91, art. 93, art. 93a-93c, art. 93e, art. 94, art. 97 § 1, art. 98 § 1 i 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100, art. 101, art. 105 § 1 i 2, art. 106 § 1 i 2, art. 107 § 1, 1a, § 2 pkt 2 i 4 i § 3, art. 108 § 1, 3 i 4, art. 109 § 1 w zakresie art. 29, art. 109 § 2 pkt 1, art. 110 § 1, § 2 pkt 2, § 3, art. 111 § 1-4 i § 5 pkt 1, art. 112 § 1-5, art. 112b, art. 112c, art. 113, art. 114, art. 115-117, art. 118 oraz art. 119 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa.

Natomiast w myśl art. 32 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Zgodnie z art. 107 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa w przypadkach i w zakresie przewidzianych w rozdziale 15 cytowanej ustawy za zaległości podatkowe podatnika odpowiadają całym swoim majątkiem solidarnie z podatnikiem również osoby trzecie. Ponadto, jeżeli dalsze przepisy nie stanowią inaczej, osoby trzecie odpowiadają również za:

- 1) podatki niepobrane oraz pobrane, a niewpłacone przez płatników lub inkasentów;
- 2) odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych;
- 3) niezwrócone w terminie zaliczki naliczonego podatku od towarów i usług oraz za oprocentowanie tych zaliczek;
- 4) koszty postępowania egzekucyjnego.

W § 3 cytowanego przepisu mowa także jest, iż ogłoszenie upadłości podatnika lub jego następcy prawnego nie ma wpływu na naliczanie odsetek za zwłokę w odniesieniu do osoby trzeciej.

Odpowiedzialność członków zarządu obejmuje zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie pełnienia przez nich obowiązków członka zarządu, oraz zaległości wymienione w art. 52 oraz art. 52a powstałe w czasie pełnienia obowiązków członka zarządu. (art. 116 § 2 Ordynacji podatkowej).

Na rozprawie w dniu 12 kwietnia 2017 roku skarżący cofnął odwołanie w zakresie jego odpowiedzialności za zobowiązania (...) sp. z o.o. w O. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne w kwocie 51 333,32 zł, ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 20 197,59 zł oraz FP i FGŚP w kwocie 4 645,66 zł. Pełnomocnik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wyraził zgodę na dokonanie tej czynności na rozprawie w dniu 24 maja 2017 r.

W ocenie Sądu Okręgowego cofnięcie odwołania nie było sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego, nie zmierzało do obejścia prawa, nie naruszało również słusznego interesu ubezpieczonego (art. 203 § 4 k.p.c. w zw. z art. 469 k.p.c.). Z tych też względów postępowanie w tym zakresie podlegało umorzeniu na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. o czym Sąd orzekł w punkcie I wyroku.

W dalszej kolejności Sąd rozpoznał odwołanie P. S. (1) w części niecofniętej, tj. odsetek ustawowych naliczonych przez organ w zaskarżonej decyzji od zobowiązań składkowych spółki (...) sp. z o.o. w O. na dzień 10.01.2017 r., tj. wydania decyzji.

Zdaniem Sądu odwołanie w tej części nie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd wskazał, że znane mu było powoływane przez P. S. (1) orzecznictwo Sądu Najwyższego, w tym przywołana teza wyroku z dnia 17 maja 2016 r. (II UK 248/15, nr Legalis 1515099): „Przepis art. 107 § 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 613 ze zm.), formułujący odpowiedzialność osób trzecich za odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych, nie może być interpretowany w oderwaniu od reguły art. 92 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tj. Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.), bowiem nie jest przepisem szczególnym do tego ostatniego. Jest wręcz odwrotnie. Zgodnie z art. 107 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 92 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego, osoba trzecia nie może ponosić odpowiedzialności za odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych za okres od daty ogłoszenia upadłości. Wynika to z zasady subsydiarności tej odpowiedzialności. Owszem, z mocy art. 109 w związku z art. 47 Ordynacji podatkowej, osoba ta może ponieść odpowiedzialność za odsetki za zwłokę dopiero wówczas, gdy sama nie uiszcza w terminie zobowiązania wynikającego z decyzji o tejsze odpowiedzialności”.

Jednakże Sąd nie podzielił zapatrywań Sądu Najwyższego zaprezentowanego w ww. orzeczeniu.

Naprzeciw rozstrzygnięciu Sądu I-ej instancji wyszło inne (późniejsze) rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego, które zapadło w podobnym do niniejszego stanie faktycznym sprawy. Mianowicie w uzasadnieniu wyroku z dnia 19 stycznia 2017 r. w sprawie o sygn. akt II UK 605/15 (nr Legalis 1569077) Sąd Najwyższy wskazał, że: „W kontekście zasady gwarancyjnej subsydiarnej odpowiedzialności osób trzecich w stosunku do odpowiedzialności podatnika (płatnika składek), ich zobowiązanie jest równe zobowiązaniu płatnika. Niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości sprawia, że odsetki od długu nie przestają biec tyle, że reżim, jakiemu podlega dług w toku postępowania upadłościowego ze względu na regułę art. 92 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (tj. Dz.U. z 2015 r. poz. 233 ze zm.), dotyczącą upadłego, a stricte masy upadłościowej, nie przenosi się na osoby trzecie odpowiedzialne za dług i nie wpływa na naliczanie w stosunku do nich odsetek od wymagalnych kwot, a tym samym nie zwalnia członków zarządu z odpowiedzialności za zobowiązania spółki i w tym zakresie”. Sąd Najwyższy argumentował, iż: „Odsetki mają charakter ustawowy i obowiązek ich zapłaty ma charakter bezwzględny. Zniesienie lub ograniczenie odsetek (ich biegu) oraz obowiązku ich zapłaty, a tym samym udaremnienie ich dochodzenia w całości lub w części, może nastąpić wyłącznie w drodze ustawy. Przypadki ograniczenia lub zniesienia ustawowego obowiązku zapłaty odsetek za opóźnienie występowały i występują w prawie upadłościowym (układowym, naprawczym). Zgodnie z art. 33 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo upadłościowe (tj. Dz.U. z 1991 r. Nr 118, poz. 512 ze zm.), odsetki od wierzytelności przypadających od upadłego nie biegają w stosunku do masy od dnia ogłoszenia upadłości. Podobne ograniczenie wynikało z art.

41 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 r. - Prawo o postępowaniu układowym (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.), który przewidywał, że do kapitału, od którego należą się odsetki, dopisuje się je do dnia otwarcia postępowania układowego. Oczywiście, unormowana te dotyczyły zarówno odsetek umownych, jak i odsetek ustawowych za opóźnienie, mających swe źródło najpierw w art. 248 KZ, a od chwili wejścia w życie Kodeksu cywilnego - w art. 481 tego kodeksu. Ograniczenie dotyczące dochodzenia roszczeń z tytułu odsetek oraz ich biegu zostało przewidziane także w Prawie upadłościowym i naprawczym. Zgodnie, bowiem z art. 92, dotyczącym upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego, z masy upadłości mogą być zaspokojone - ze względów praktycznych - odsetki od wierzytelności, należne od upadłego za okres do dnia ogłoszenia upadłości. Żaden jednak przepis prawa pozytywnego nie wyłącza jednoznacznie przyznanego wierzycielowi mocą ustawy uprawnienia domagania się od upadłego odsetek za opóźnienie za okres po ogłoszeniu upadłości. Wyłączenia nie można wywodzić z art. 92 Prawa upadłościowego i naprawczego, dotyczącego upadłości obejmującej likwidację majątku, która nie wstrzymuje biegu odsetek w ogólności, a jedynie wyłącza ich zaspokojenie z masy; odsetki nie należą się wierzycielowi od dnia ogłoszenia upadłości tylko wtedy, gdy żąda zaspokojenia z funduszu masy upadłości. Upadły natomiast nie jest uwolniony od obowiązku zapłaty odsetek (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 30 marca 1992 r., III CZP 23/92, OSN 1992 nr 9, poz. 164, z dnia 7 kwietnia 2016 r., III CZP 113/15, Biuletyn Sądu Najwyższego 2016 nr 4, s. 7 oraz z dnia 20 lutego 2013 r., III CZ 96/12, OSNC 2013 nr 7-8, poz. 87). Przeciwnie stanowisko, które nadawałoby art. 92 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego to znaczenie, że od dnia ogłoszenia upadłości nie jest możliwe naliczanie odsetek za zwłokę, nie byłoby równoznaczne z zakazem naliczenia odsetek za zobowiązania podatkowe i składkowe od dnia upadłości, ponieważ prowadziłoby do konieczności rozstrzygnięcia czy norma wynikająca z tego przepisu powoduje rozszerzenie zamkniętego katalogu sytuacji, w których względem zobowiązania podatkowego nie nalicza się odsetek za zwłokę (zob. art. 54 § 1 ordynacji podatkowej). Wobec przyjęcia, że art. 92 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego odnosi się do mienia, nie zaś samego dłużnika, należy stwierdzić, że kolizja między wskazanymi przepisami nie istnieje”. Reasumując Sąd Najwyższy dodał, iż: „Przytoczone wnioski potwierdza obowiązujący współcześnie art. 107 § 3 Ordynacji podatkowej (od dnia 1 stycznia 2016 r. z mocy art. 1 pkt 86 ustawy z dnia 10 września 2015 r., Dz.U. z 2015 r. poz. 1649), w którym ustawodawca, stwierdzając, że ogłoszenie upadłości podatnika lub jego następcy prawnego nie ma wpływu na naliczanie odsetek za zwłokę w odniesieniu do osoby trzeciej, doprecyzował regulację w celu usunięcia wątpliwości istniejących w orzecznictwie (zob. Sejm VII Kadencji, druk nr (...))”.

Zdaniem Sądu orzeczenie to wyjaśnia wszelkie wątpliwości w tym zakresie i przesądza o tym, że decyzja organu odpowiada prawu. Dlatego mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy odwołanie w pozostałym zakresie, jako niezasadnione, oddalił (art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.).

W punkcie III Sąd orzekł o kosztach zastępstwa procesowego zaznaczając, że przepisy dotyczące postępowania z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych nie zawierają, oprócz przepisu art. 469 k.p.c., szczególnej regulacji dotyczącej cofnięcia odwołania. Zastosowanie więc będą miały w tej kwestii zasady ogólne kodeksu postępowania cywilnego. Według art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia – aż do wydania wyroku. Pozew cofnięty nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego (art. 203 § 2 k.p.c.).

Z regulacji art. 203 § 2 k.p.c. wynika, że zasadą jest, iż przy cofnięciu pozwu obowiązek zwrotu kosztów postępowania obciąża powoda (w niniejszej sprawie odwołującego), a wyjątkowo tylko obowiązek zwrotu kosztów może nie obciążać strony cofającej pozew, lecz ciążyć na stronie przeciwnej, gdy cofnięcie pozwu wynikało z zaspokojenia powoda przez przeciwnika w toku postępowania w pierwszej instancji (tak: Sąd Najwyższy w postanowieniu z 11 grudnia 2009 r., V CZ 58/09, LEX nr 551159).

W rozpoznawanej sprawie skarżący cofnął odwołanie w zasadniczej kwestii, tj. swojej odpowiedzialności za zobowiązania składkowe spółki (główne), uznając tym samym zasadność zaskarżonej decyzji, na co pełnomocnik strony przeciwnej wyraził zgodę. Umorzenie postępowania nastąpiło zatem z przyczyny związanej z przegraną sprawy przez odwołującego w tym zakresie. Odwołujący uległ również w pozostałej części.

W postępowaniu cywilnym koszty zastępstwa procesowego strony przeciwnej objęte są ogólną zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Zasada ta w pełni znajduje swe zastosowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Art. 98 § 1 k.p.c. stanowi, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Zgodnie z § 3 omawianego przepisu do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata lub radcy prawnego, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Zasada obciążenia kosztami według wyniku sprawy, czyli strony przegrywającej, ma charakter obiektywny, niezależny od sposobu prowadzenia procesu i zachowania się w nim.

Jedyna możliwość odstąpienia od wskazanej zasady przewidziana jest w art. 102 k.p.c., zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Cytowany przepis urzeczywistnia zasadę słuszności i stanowi wyłom w zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu. Przepis ten nie konkretyzuje pojęcia „wypadków szczególnie uzasadnionych”, dlatego też ich kwalifikacja należy do sądu, który winien uwzględnić całokształt okoliczności konkretnej sprawy. Do okoliczności branych przez sąd przy ocenie przesłanek z art. 102 k.p.c. należą zarówno te związane z samym przebiegiem procesu, sposobem prowadzenia procesu przez stronę przegrywającą sprawę, jak też i inne, dotyczące samej strony, między innymi jej stanu majątkowego i sytuacji życiowej, zdrowotnej.

W sprawie wartością przedmiotu sporu była suma dochodzonych przez organ rentowy składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne oraz FP i FGŚP, tak też kształtowała się wartość przedmiotu zaskarżenia w sprawie. Wartość przedmiotu sporu (112 805 zł) uzasadniałaby zasądzenie stawki minimalnej dla pełnomocnika dla organu rentowego w wysokościach 5 400 zł (zgodnie z przepisem § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804).

Sąd Okręgowy uznał jednak, iż uzasadnionym będzie zmniejszenie wynagrodzenia pełnomocnika organu rentowego (do 1/3 stawki minimalnej), co znalazło ostatecznie wyraz w orzeczeniu o kosztach postępowania w III punkcie wyroku. Sąd Okręgowy uznał, że kwota 1 800 zł będzie kwotą adekwatną zarówno w zakresie pracy, jaką pełnomocnik organu rentowego włożył w rozstrzygnięcie sprawy, a jednocześnie kwotą, którą wnioskodawca może ponieść bez uszczerbku dla utrzymania siebie i rodziny. Faktem jest, że to odwołujący swoim działaniem doprowadził do zainicjowania procesu i powstania kosztów związanych z jego prowadzeniem po stronie organu, jednakże nie można skarżącemu odmówić w tym zakresie prawa, a ponadto, co do ostatecznie podtrzymanej części odwołania, Sąd dostrzega, że odwołujący mógł mieć wątpliwości, odnośnie zasadności obciążenia go odsetkami po dniu ogłoszenia upadłości spółki (...) sp. z o.o. w O.. Sprawy takie od dawna są przedmiotem rozstrzygnięć sądów powszechnych oraz administracyjnych i nawet orzecznictwo Sądu Najwyższego nie było w tej kwestii jednolite. Wskazać jeszcze należy, że ostatecznie nie było prowadzone postępowanie w zakresie odpowiedzialności wnioskodawcy za należności główne zaległości składkowych spółki, co wymagałoby niewątpliwie większego nakładu pracy pełnomocnika ZUS. Z drugiej strony - zdaniem Sądu Okręgowego - strona przegrywająca proces powinna ponieść, chociaż część kosztów procesu. Z tego powodu żądanie odstąpienia w całości od obciążania wnioskodawcy kosztami procesu Sąd uznał za niewłaściwe. Sąd zasądzając na rzecz organu kwotę 1800 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego miał także na uwadze trudną sytuację skarżącego, w szczególności wysokie zobowiązania wobec Urzędu Skarbowego, a w przypadku uprawomocnienia się przedmiotowego orzeczenia, także wobec ZUS. Skarżący powołał się również na inne okoliczności uzasadniające nieobciążanie go kosztami zastępstwa procesowego strony wygrywającej, takie jak zobowiązania prywatne wobec banków, koszty utrzymania oraz dojazdu do pracy, które zdaniem Sądu pozwalają na uwzględnienie jego wniosku jedynie w części.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy orzekł jak w punkcie III sentencji wyroku.

Powyższy wyrok w całości zaskarżył P. S. (1) zarzucając mu naruszenie przepisu prawa materialnego, tj.:

a) art. 92 ust. 1 prawa upadłościowego i naprawczego poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że przepis ten nie dotyczy zasad odpowiedzialności członka zarządu za zaległości tytułem odsetek za zwłokę, podczas gdy prawidłowa wykładnia wskazanego przepisu przesądza, iż dług odsetkowy nie może być przeniesiony na osobę trzecią, skoro nie obciąża nawet upadłego, wobec jego wykreślenia z rejestru;

b) art. 116 § 1 ordynacji podatkowej poprzez jego błędną wykładnię i brak uznania, że odpowiedzialność członka zarządu za zobowiązania podatkowe (składkowe) jest w stosunku do spółki akcesoryjna, zatem nie może on ponosić odpowiedzialności za odsetki od tego rodzaju wierzytelności w stopniu większym, niż taką odpowiedzialność ponosi sama spółka.

II. rażące naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

a) art. 102 k.p.c poprzez brak wszechstronnego rozważenia całokształtu okoliczności faktycznych sprawy dotyczących stanu majątkowego odwołującego, co skutkowało niezasadnym zmniejszeniem wynagrodzenia pełnomocnika organu rentowego jedynie do 1/3 stawki minimalnej, zamiast całkowitego zwolnienia odwołującego z ponoszenia kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wobec braku możliwości ich poniesienia bez uszczerbku dla utrzymania siebie i rodziny;

W oparciu o powyższe zarzuty, na podstawie art. 386 § 1 w zw. z art. 368 § 1 pkt 5 kpc skarżący domagał się w apelacji:

1. zmiany zaskarżonego wyroku w pkt II i ustalenie, iż odwołujący nie ponosi odpowiedzialności w zakresie odsetek naliczanych za okres od dnia ogłoszenia upadłości (...) z o.o. w O.;
2. zmiany zaskarżonego wyroku w pkt III i nie obciążanie odwołującego kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego.
3. zasądzenia od organu rentowego na rzecz odwołującego kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych;
4. ewentualnie, w przypadku nie uwzględnienia wniosku z punktu 1. wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jest uzasadniona.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do ustalenia zasad odpowiedzialności P. S. (1) jako byłego członka zarządu za zaległości tytułem odsetek od zobowiązań publicznoprawnych niewypłacalnej spółki (...) w O.. Należy podkreślić, że w orzecznictwie również Sądu Najwyższego istnieją zasadnicze rozbieżności co do tego, czy członek zarządu ponosi odpowiedzialność za odsetki od zaległości składkowych po dniu ogłoszenia upadłości płatnika. Na wstępie należy zauważyć, że ustawą z dnia 10 IX 2015 r., która weszła w życie 1 stycznia 2016 r. zmieniony został art. 107 ustawy – Ordynacja podatkowa przez dodanie §3 w brzmieniu – Ogłoszenie upadłości podatnika lub jego następcy prawnego nie ma wpływu na naliczanie odsetek za zwłokę w odniesieniu do osoby trzeciej.

W aktualnym stanie prawnym nie ma więc wątpliwości, że osoba trzecia jest zobowiązana do zapłaty odsetek od zaległych należności spółki, wobec której została ogłoszona upadłość, również po dniu ogłoszenia upadłości.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w niniejszej sprawie nie ma jednak podstaw do stosowania znowelizowanych przepisów, bowiem P. S. odpowiedzialny jest za niepłacone przez spółkę składki za okres od IX 2011 r. do V 2012 r.

(...) spółki z o.o. (...) została ogłoszona 24 IX 2012 r. postanowieniem Sądu Rejonowego w Olsztynie w sprawie sygn. akt V GU 55/12, zaś w dniu 27.10.2015 r. (jeszcze przed wejściem w życie znowelizowanych przepisów) nastąpiło wykreślenie spółki z KRS.

Sąd Okręgowy argumentując swoje stanowisko w pisemnych motywach przedmiotowego rozstrzygnięcia powołał się na wyrok SN z 19 I 2017 r. w sprawie II UK 605/15. Sąd I-ej instancji przytoczył obszernie fragmenty uzasadnienia wyroku SN, w którym został wyrażony następujący pogląd prawny. W kontekście zasady gwarancyjnej subsydiarnej odpowiedzialności osób trzecich w stosunku do odpowiedzialności podatnika (płatnika składek), ich zobowiązanie jest równe zobowiązaniu płatnika. Niezgłoszenie we właściwym czasie wniosku o ogłoszenie upadłości sprawia, że odsetki od długu nie przestają biec tyle, że reżim jakiemu podlega dług w toku postępowania upadłościowego ze względu na regułę art. 92 ustawy z dnia 28 II 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tj. Dz.U. z 2015 r. p. 233 ze zm.) dotyczący upadłego, a stricte masy upadłościowej nie przenosi się na osoby trzecie odpowiedzialne za dług i nie wpływa na naliczanie w stosunku do nich odsetek od wymagalnych kwot, a tym samym nie zwalnia członków zarządu z odpowiedzialności za zobowiązania spółki i w tym zakresie.

Sąd Najwyższy w uzasadnieniu tego wyroku stwierdził, że odsetki mają charakter ustawowy, obowiązek ich zapłaty ma charakter bezwzględny. Zniesienie lub ograniczenie odsetek (ich biegu) oraz obowiązku ich zapłaty, a tym samym udaremnienie ich dochodzenia w całości lub w części może nastąpić wyłącznie w drodze ustawy. Ograniczenia dotyczące dochodzenia roszczeń z tytułu odsetek oraz ich biegu zostały przewidziane także w art. 92 Prawa upadłościowego i naprawczego. Zgodnie ze wskazanym wyżej przepisem dotyczącym upadłości, obejmującej likwidację majątku upadłego, z masy upadłości mogą być zaspokojone ze względów praktycznych – odsetki od wierzytelności należne od upadłego za okres do dnia ogłoszenia upadłości. Żaden jednak przepis prawa pozytywnego nie wyłącza jednoznacznie przyznanego wierzycielowi mocą ustawy uprawnienia domagania się od upadłego odsetek za opóźnienie za okres od dnia ogłoszenia upadłości. Wyłączenia nie można wywodzić z art. 92 Prawa upadłościowego i naprawczego dotyczącego upadłości obejmującej likwidację majątku, która nie wstrzymuje biegu odsetek w ogólności, a jedynie wyłącza ich zaspokojenie z masy upadłości.

Odsetki nie należą się wierzycielowi od dnia ogłoszenia upadłości tylko wtedy, gdy żąda zaspokojenia z funduszu masy upadłości. Upadły natomiast nie jest zwolniony od obowiązku zapłaty odsetek.

W orzecznictwie SN zarysowało się również odmienne orzecznictwo. W wyroku z dnia 17 V 2016 r. w sprawie II UK 248/15 Sąd Najwyższy rozstrzygnął, że przepis art. 107 § 2 pkt 2 ustawy z dnia 29 VIII 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tj. Dz. U. z 2015 p. 613 ze zm.) formułujący odpowiedzialność osób trzecich za odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych nie może być interpretowany w oderwaniu od reguły art. 92 ust. 1 ustawy z 28 II 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (tj. Dz.U. z 2015 p. 233 ze zm.), bowiem nie jest przepisem szczególnym do tego ostatniego. Jest wręcz odwrotnie. Zgodnie z art. 107 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 92 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego osoba trzecia nie może ponosić odpowiedzialności za odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych za okres od daty ogłoszenia upadłości.

Wynika to z zasady subsydiarności tej odpowiedzialności. Z mocy art. 109 w związku z art. 47 Ordynacji podatkowej osoba ta może ponosić odpowiedzialność za odsetki dopiero wówczas, gdy sama nie uścił w terminie zobowiązania wynikającego z decyzji o tejże odpowiedzialności. Sąd Najwyższy podkreślił, że odpowiedzialność osób trzecich za zobowiązania podatkowe/składkowe występuje w sytuacji nie wykonania zobowiązania składkowego przez płatnika składek. Jest więc uzależniona od istnienia zobowiązania składkowego podatnika składek, co powoduje, że ma charakter akcesoryjny, następczy i jednoznaczny, a wierzyciel składkowy nie ma swobody zgłoszenia roszczenia, lecz w pierwszej kolejności musi dochodzić należności od płatnika składek.

Zgodnie z art. 108 § 1 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej odpowiedzialność osób trzecich za zaległości składkowe nie powstaje z mocy prawa, lecz wymaga wydania przez organ konstytutywnej decyzji.

Zgodnie z art. 107 § 1 Ordynacji podatkowej przedmiotem tej odpowiedzialności są zaległości składkowe podatnika. Osoby trzecie odpowiadają również na podstawie art. 107 § 2 Ordynacji podatkowej za odsetki za zwłokę od zaległości (pkt 2) i koszty postępowania egzekucyjnego (pkt 4). Art. 31 ustawy systemowej nie odsyła do całej regulacji art. 107 § 2 Ordynacji podatkowej, a jedynie do jego pkt. 2 i 4. Odsetki i koszty postępowania egzekucyjnego obciążają zaś osobę trzecią niezależnie od czasu ich powstania. Obowiązek zapłaty przez osobę trzecią odsetek od zaległości składkowych wynika z art. 107 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej, który interpretowany w kontekście zasady akcesoryjnej odpowiedzialności tych osób w stosunku do odpowiedzialności płatnika składek nakazuje uwzględnienie, że zobowiązanie osoby trzeciej jest równe zobowiązaniu płatnika.

Sąd Najwyższy zaznaczył, że w razie zakończenia postępowania upadłościowego i wykreślenia z rejestru, dług odsetkowy z uwagi na brzmienie art. 92 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego – nie może być przeniesiony na osobę trzecią, skoro nie obciążał nawet upadłego. Jeśli dochodzi bowiem do utraty podmiotowości prawnej przez spółkę w wyniku wykreślenia jej z rejestru przedsiębiorców, to wobec takiej nieistniejącej osoby prawnej nie można skutecznie dochodzić roszczeń odsetkowych. Tym bardziej akcesoryjnej i subsydiarnej odpowiedzialności w tym zakresie nie powinni ponosić byli członkowie organów tego nieistniejącego podmiotu.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni aprobuje przedstawiony wyżej pogląd prawny.

Taki sam pogląd wyraził również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 III 2017 r. sygn. akt II UK 267/16, w którym stwierdził – Zgodnie z art. 92 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego z masy upadłości mogą być zaspokojone odsetki od wierzytelności należne od upadłego za okres do dnia ogłoszenia upadłości, zaś art. 107 § 2 pkt 2 Ordynacji podatkowej w związku z art. 31 ustawy systemowej należy odczytać w ten sposób, że osoby trzecie odpowiadają za odsetki za zwłokę od zaległości podatkowych, ale w takim zakresie w jaki odpowiedzialność obciąża podmiot zobowiązany. Jest to bowiem odpowiedzialność subsydiarna i dopiero z chwilą przeniesienia odpowiedzialności na osobę trzecią, na mocy decyzji organu rentowego staje się odpowiedzialnością samoistną osoby trzeciej.

W wyroku tym Sąd Najwyższy zawarł też przekonujący pogląd, iż zmianę art. 107 ustawy Ordynacja podatkowa od 1.01.2016 r. można odczytać jako poparcie prezentowanego stanowiska prawnego, że w dotychczasowym stanie prawnym nie było podstaw do obciążania osoby trzeciej obowiązkiem zapłaty odsetek od zaległych należności w większym rozmiarze niż podmiot zobowiązany.

Analogiczne stanowisko jak w wyżej przedstawionych orzeczeniach zajął SA w G. w sprawie III AUa 1233/15 oraz WSA w Kielcach w wyroku z dnia 5 VI 2014 r. w sprawie I SA/Ke/38/14. Sądy te wyraziły podgląd, iż członek zarządu spółki ponosi odpowiedzialność tylko za odsetki z zwłokę za okres do daty ogłoszenia upadłości. Obciążanie osoby trzeciej odsetkami za zwłokę liczonymi od dnia ogłoszenia upadłości spowodowałoby, że zakres jego odpowiedzialności byłby szerszy niż zakres odpowiedzialności członka zarządu względem spółki, jak też konstytucyjnego charakteru decyzji przenoszącej odpowiedzialność.

Akceptując w pełni przedstawione wyżej poglądy orzecznicze, Sąd II-ej instancji orzekł jak w sentencji wyroku zmieniając go oraz zaskarżoną decyzję w ten sposób, że odsetki za zwłokę od należności obciążających odwołującego z tytułu nieopłaconych składek należne są do 23.09.2012 r. tj. do dnia poprzedzającego ogłoszenie upadłości (...) spółki z o.o. w O..

Sąd Apelacyjny zmienił również rozstrzygnięcie Sądu I-ej instancji w przedmiocie kosztów zastępstwa procesowego (pkt III zaskarżonego wyroku). P. S. (1) wygrał częściowo sprawę przed Sądem I-ej instancji tj. co do odsetek za zwłokę od należności składkowych spółki za okres po ogłoszeniu upadłości, cofnął zaś odwołanie co do należności głównej.

Zgodnie z art. 100 kpc w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone. Wzajemne zniesienie kosztów procesu między stronami jest słuszne wówczas, gdy obie strony są w takim samym lub zbliżonym stopniu przegrywającymi i wygrywającymi. Wprawdzie odwołujący wygrał spór tylko w nieznaczej części, jednakże w pozostałym zakresie cofnął odwołanie, co nastąpiło na drugiej rozprawie

przed Sądem Okręgowym w dniu 24.05.2017 r., lecz już na pierwszej rozprawie uznał swoją odpowiedzialność w zakresie należności głównej (k. 25 odwrót). Taka postawa procesowa odwołującego spowodowała, że nakład pracy pełnomocnika organu rentowego polegał tylko na sporządzeniu odpowiedzi na odwołanie. Poza tym odwołujący poza obciążeniem składkowym w kwocie 112.804,57 zł będącym przedmiotem niniejszej sprawy, posiada zadłużenie wobec Urzędu Skarbowego w kwocie 230.000 zł. Mając te okoliczności na względzie Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że zasady słuszności przemawiają za zastosowaniem art. 100 kpc.

Co do kosztów zastępstwa procesowego za II instancję Sąd uznał, że zasadne jest zastosowanie art. 102 kpc i nieobciążanie organu rentowego tymi kosztami. Za powyższym rozstrzygnięciem przemawia fakt rozbieżnego orzecznictwa co do zasadności żądania od osób trzecich odsetek za okres po ogłoszeniu upadłości oraz cel działania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, do którego należy wymierzanie i pobieranie składek na ubezpieczenia społeczne oraz racjonalne dysponowanie środkami finansowanymi z funduszu ubezpieczeń społecznych.

Z powyższych względów orzeczono jak w sentencji wyroku.

SSA Teresa Suchcicka SSA Bożena Szponar – Jarocka SSA Sławomir Bagiński